

6. Aktivity seniorů a programy institucionální péče

Dosažením seniorského věku nemusí pochopitelně končit aktivní věk a řada seniorů je i v pozdějším věku přiměřeně aktivní. Hlavní myšlenkou filozofie vzdělávání osob vyššího věku je zvýšení a udržení kvality života. Neméně důležité je také zlepšení adaptace na nové životní situace. Současná doba je charakteristická obdobím razantních a neustálých změn, které doléhají na všechny generace.

V důsledku rychlého rozvoje v technické, přírodovědné, ekonomické i společenské oblasti našeho života jsme neustále nuceni k různým formám průběžného učení se, poznávání nových věcí, skutečností, získávání nových dovedností. V neustálém procesu celoživotního učení si člověk obnovuje anebo získává nové poznatky a kompetence, rozvíjí svou osobnost, a tím se zároveň i aktivně zapojuje do společenského dění. Také vzdělávání seniorů je nezbytnou podmínkou orientace v rychle se měnícím světě. Výuka a získávání nových informací je pak klíčem k vyrovnanějšímu a spokojenějšímu životu. Vysoké školy pod různými hesly „jak žít lépe“, „jak přežít vlastní stáří“ apod. nabízejí trénink mozku např. v tzv. univerzitách třetího věku. Jsou jednou z více forem celoživotního vzdělávání, které účastníkům umožňují rozšiřovat odborné a společenské kontakty, eliminovat pocit osamělosti a izolovanosti. I v Moravskoslezském kraji nabízí tyto formy studia pro seniory VŠB–TU v Ostravě, Slezská univerzita v Opavě (s programem i v Krnově a Karvině) i Ostravská univerzita, která na svých vybraných fakultách sociálních studií, lékařské, přírodovědecké a pedagogické fakultě nabízí např. programy jak přednáškového typu (dvousemestrální) tak třeba i prohlubování jazykových znalostí. Cílem je však nejen uspokojování vzdělávacích potřeb seniorů, ale rovněž potřeb sociálních. Návštěvy přednášek umožňují kontakt s podobně smýšlejícími a věkově blízkými lidmi, dávají možnost navazování nových přátelství, překonávání pocitu osamělosti či nepotřebnosti. Zároveň tak dochází k udržování psychické svěžesti a kvalitnímu naplnění volného času seniorů.

Zpravidla je takové vzdělávání zpoplatněno. Výuka probíhá formou přednášek, cvičení, laboratoří, exkurzí. Přednášky trvají 2 vyučovací hodiny a konají se jedenkrát za čtrnáct dní v době daného semestru. Účast na přednáškách je vedena na prezenčních listinách. K úspěšnému ukončení ročníku je nutná účast nejméně na 70 % přednášek. Přednášky vedou přední pedagogové fakult.

Senioři a informační technologie

Většina aktivit seniorů není statisticky sledována a vyhodnocována, nicméně hlavně v posledních letech se ani senioři nevyhnou např. při svém dalším vzdělávání práci s výpočetní technikou. Moderní informační technologie umožňují lepší přístup k informacím a jejich efektivní využívání. Umění s nimi zacházet je dnes považováno za jednu z klíčových kompetencí. Od roku 2006 provádí ČSÚ ve druhém čtvrtletí konkrétního roku výběrové šetření o informačních a komunikačních technologiích v domácnostech a jejich využívání jednotlivci. Vzhledem k velikosti výběrového souboru nejsou výsledky publikovány v krajském průřezu, nicméně i celorepubliková zjištění za 2. čtvrtletí 2014 ilustrují postoj seniorů k této problematice.

Jednotlivci v České republice používající vybrané informační a komunikační technologie ve 2. čtvrtletí 2014

	mobilní telefon	počítač - uživatelé počítače ¹⁾			internet - uživatelé internetu ¹⁾	
		celkem	přenosný počítač	tablet	celkem	z toho mobilní internet
Obyvatelstvo ve věku 16 a více let	96,8	73,5	52,3	6,2	74,2	34,9
v tom:						
muži	97,4	76,9	56,2	6,6	77,3	40,8
ženy	96,3	70,2	48,5	5,8	71,3	29,2
Věková skupina:						
16–24 let	99,3	97,3	85,9	12,9	98,0	75,5
25–34 let	99,6	95,2	78,2	10,7	95,8	61,1
35–44 let	99,9	90,9	65,7	7,7	92,2	41,2
45–54 let	99,2	84,1	54,4	5,2	84,4	29,7
55–64 let	98,5	63,4	35,0	2,4	64,0	14,6
65 a více let	87,2	26,0	11,7	1,0	26,7	4,7

¹⁾ Uživatel počítače/internetu je jednotlivec, který v době šetření uvedl, že použil počítač/internet alespoň jednou v posledních 3 měsících, a to kdekoli a pro jakýkoliv účel.

Jestliže mobilní telefon používá 96,8 obyvatel ČR (sledováno u obyvatelstva nad 16 let věku) tak ve věkové skupině 65letých a starších činí tento podíl „jen“ 87,2 %. Rozdíl necelých deseti procentuálních bodů ve využívání mobilního telefonu vyznívá pro seniory vcelku velmi příznivě a je zřejmé, že tuto komunikační vymoženost si senioři osvojili v opravdu široké míře. Bez toho, že by to bylo jednoznačně statisticky podloženo, lze oprávněně předpokládat, že spektrum funkcí, které mobilní telefon nabízí svým uživatelům staršího věku je jistě poměrně užší než u mobilních telefonů, které vlastní mladší ročníky.

Poněkud jiná je situace v oblasti využívání počítačové techniky. V celé populaci nad 16 let věku je v České republice personální počítač využíván 73,5 % obyvatel. V případě obyvatel 65letých a starších je tento podíl již výrazně nižší a činí jen 26,0 %. Logicky ještě nižší podíl seniorů pracuje s mobilním počítačem (11,7 %) oproti 52,3 % využití v celkové šetřené populaci. Tablety používalo v minulém roce 6,2 % populace starší 16 let, v případě seniorů již tento podíl klesl na zhruba jedno procento.

Co se týká uživatelů internetu jsou zjištěné poměry v případě seniorů a jejich srovnání s celkovou populací obdobné jako ve využívání výpočetní techniky obecně. Zhruba necelé tři čtvrtiny obyvatel starších 16 let deklarují využívání internetu. V případě seniorů ve věku 65 let a starších je tento podíl na úrovni 26,7 %. Mobilní internet je využíván 34,9 % sledované populace, senioři mobilní internet využívali v minulém roce jen ze 4,7 %.

Kandidáti a zvolení zastupitelé ve volbách do zastupitelstev obcí 2014

Součástí veřejného života seniorů je i jejich aktivita v místě svého bydliště počínaje již účastí ve volbách zastupitelstva obce, kde mají své bydliště. Jedním ze subjektů voleb do zastupitelstev obcí Moravskoslezského kraje, které se konaly ve dnech 10. a 11. října 2014, byli voliči. Voleb se potenciálně mohlo zúčastnit 1 005 975 oprávněných voličů. Více jak 21 % z nich představovaly osoby 65leté a starší (z nich více jak 40 % byli muži).

Druhým subjektem voleb jsou samotní kandidáti. Uvedených voleb včetně voleb do obvodu a městských částí se jako kandidátů prezentovalo v Moravskoslezském kraji 23 223 osob, z toho 15 313 mužů (65,9 %). Podíl kandidátů 65letých a starších činil 9,8 %, tj. méně jak poloviční podíl než který má tato věková skupina mezi voliči jako takovými. Nadprůměrný podíl 12,5 % kandidátů 65letých a starších byl zaznamenán především v okrese Ostrava-město, naopak výrazně podprůměrný podíl (jen 6,3 %) těchto osob byl na kandidátkách do zastupitelstev obcí okresu Opava.

Průměrný věk kandidátů do obecních zastupitelstev vč. voleb do městských obvodů a městských částí dosáhl 45,8 roku, v případě mužů pak 46,1 roku a žen 45,2 roku.

Platní kandidáti ve volbách do obecních zastupitelstev podle pohlaví a podle okresů v roce 2014

	Platní kandidáti			z toho ve věku 65 a více let			Podíl kandidátů ve věku 65 a více let (%)		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Moravskoslezský kraj	23 223	15 313	7 910	2 272	1 612	660	9,8	10,5	8,3
v tom okres:									
Bruntál	2 968	1 869	1 099	268	199	69	9,0	10,6	6,3
Frydek-Místek	4 617	3 159	1 458	454	326	128	9,8	10,3	8,8
Karviná	2 781	1 765	1 016	286	201	85	10,3	11,4	8,4
Nový Jičín	3 120	2 105	1 015	310	242	68	9,9	11,5	6,7
Opava	4 259	2 974	1 285	268	197	71	6,3	6,6	5,5
Ostrava-město	5 478	3 441	2 037	686	447	239	12,5	13,0	11,7

Je skutečností, že podíl platných kandidátů 65letých a starších ve volbách do obecních zastupitelstev roste s velikostí obce. V malých obcích do dvou tisíc obyvatel se tento podíl pohybuje do 7 %, ve větších obcích se podíl těchto kandidátů – seniorů pohybuje od 8,7 % do 12,6 %. V zásadě to platí jak pro mužskou, tak ženskou složku této věkové kategorie.

Platní kandidáti ve volbách do obecních zastupitelstev podle pohlaví a podle velikostních skupin obcí v roce 2014

	Platní kandidáti			z toho ve věku 65 a více let			Podíl kandidátů ve věku 65 a více let (%)		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Moravskoslezský kraj	23 223	15 313	7 910	2 272	1 612	660	9,8	10,5	8,3
v tom podle velikosti obce:									
do 199 obyvatel	146	93	53	10	8	2	6,8	8,6	3,8
200–499 obyvatel	1 215	754	461	85	65	20	7,0	8,6	4,3
500–999 obyvatel	2 214	1 485	729	146	108	38	6,6	7,3	5,2
1 000–1 999 obyvatel	3 827	2 587	1 240	269	196	73	7,0	7,6	5,9
2 000–4 999 obyvatel	3 936	2 686	1 250	404	287	117	10,3	10,7	9,4
5 000–19 999 obyvatel	3 220	2 170	1 050	357	276	81	11,1	12,7	7,7
20 000–49 999 obyvatel	1 862	1 219	643	235	179	56	12,6	14,7	8,7
50 000–99 999 obyvatel	2 037	1 332	705	177	111	66	8,7	8,3	9,4
100 000 a více obyvatel	4 766	2 987	1 779	589	382	207	12,4	12,8	11,6

Z již uvedeného počtu 23 223 kandidátů bylo do zastupitelstev obcí v Moravskoslezském kraji zvoleno 4 201 zastupitelů, tj. 18,1% z kandidátů celkem. Úspěšnost kandidátů 65letých a starších byla podstatně nižší, když do zastupitelstev obcí bylo zvoleno jen 247 těchto kandidátů, tj. jen 10,9 % kandidátů uvedené věkové kategorie. Poněkud větší úspěšnost měli muži s podílem 12,4 % oproti ženám, kterých bylo zvoleno jen 7,1 % z kandidátek 65letých a starších. V zastupitelstvech obcí tak senioři představují jen 5,9 % jejich členů, z toho muži o něco větší podíl 6,7 %.

Zvolení zastupitelé ve volbách do obecních zastupitelstev podle pohlaví a podle okresů v roce 2014

	Zvolení zastupitelé			z toho ve věku 65 a více let			Podíl zastupitelů ve věku 65 a více let (%)		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Moravskoslezský kraj	4 201	2 995	1 206	247	200	47	5,9	6,7	3,9
v tom okres:									
Bruntál	621	418	203	44	37	7	7,1	8,9	3,4
Frydek-Místek	878	649	229	54	42	12	6,2	6,5	5,2
Karviná	343	241	102	33	29	4	9,6	12,0	3,9
Nový Jičín	690	479	211	28	22	6	4,1	4,6	2,8
Opava	1 015	759	256	38	33	5	3,7	4,3	2,0
Ostrava-město	654	449	205	50	37	13	7,6	8,2	6,3

Nadprůměrné zastoupení v obecních zastupitelstvech měli senioři okresu Karviná a Ostrava-město, částečně díky podílu mužské složky i v okrese Bruntál.

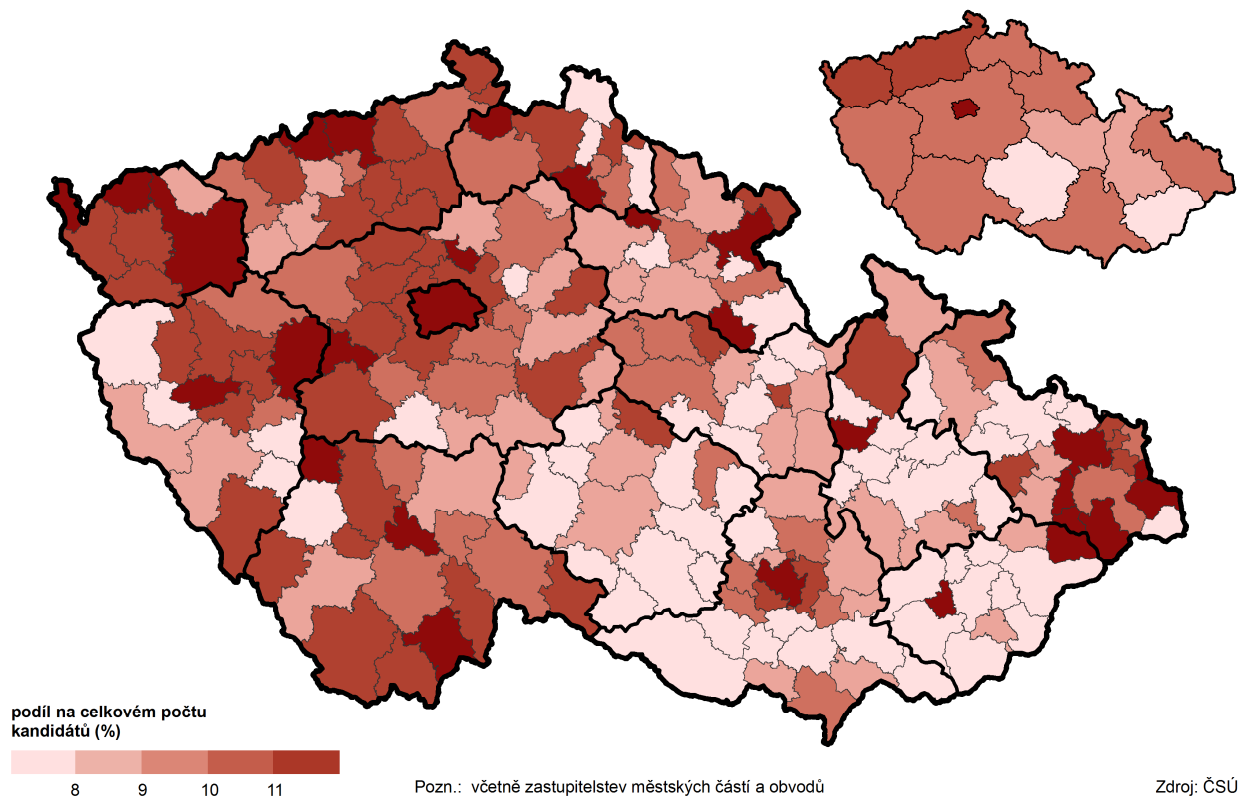
Zvolení zastupitelé ve volbách do obecních zastupitelstev podle pohlaví a podle velikostních skupin obcí v roce 2014

	Zvolení zastupitelé			z toho ve věku 65 a více let			Podíl zastupitelů ve věku 65 a více let (%)		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Moravskoslezský kraj	4 201	2 995	1 206	247	200	47	5,9	6,7	3,9
v tom podle velikosti obce:									
do 199 obyvatel	68	47	21	5	5	-	7,4	10,6	x
200–499 obyvatel	441	288	153	23	19	4	5,2	6,6	2,6
500–999 obyvatel	720	510	210	32	24	8	4,4	4,7	3,8
1 000–1 999 obyvatel	941	679	262	31	23	8	3,3	3,4	3,1
2 000–4 999 obyvatel	682	508	174	35	32	3	5,1	6,3	1,7
5 000–19 999 obyvatel	424	299	125	37	32	5	8,7	10,7	4,0
20 000–49 999 obyvatel	191	138	53	29	23	6	15,2	16,7	11,3
50 000–99 999 obyvatel	234	180	54	15	12	3	6,4	6,7	5,6
100 000 a více obyvatel	500	346	154	40	30	10	8,0	8,7	6,5

Podíl zvolených zastupitelů ve věku 65 a více let je z pohledu velikostních skupin obcí vyrovnanější než v případě zaregistrovaných kandidátů voleb. Výjimku tvoří zvolení zastupitelé v segmentu obcí od 20 do 50 tisíc obyvatel, kde je podíl seniorů výrazně nadprůměrný a dosáhl výše 15,2 %, v případě mužů dokonce 16,7 %. Opačný extrém zaznamenáváme v obcích od 1 do 2 tisíc obyvatel, kde tvoří senioři jen 3,3 % všech zastupitelů.

**Kandidáti ve věku 65 a více let podle SO ORP a krajů
ve volbách do zastupitelstev obcí v říjnu 2014**

Programy institucionální péče o seniory

Nedílnou součástí způsobu a procesu plánování rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji je reagování na zjištěné aktuální potřeby v území. V současné době se jedná například o oblast řešení problematiky života seniorů v návaznosti na demografický vývoj v kraji. Tuto problematiku zastřešuje mj. Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017, který by měl vést ke zvýšení kvality života všech generací a jehož výchozím rámcem jsou lidská práva seniorů a hodnoty ve společnosti.

Dalším z krajských dokumentů zaměřeným na péči o seniory je Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2015–2020.